

אמונת חיים

גליון שבועי לתורה וחסידות שע"י מוסדות קראלי בארה"ק

גליון רפו ♦ שנה ז ♦ ט"ו באב

פרשת ואתחנן ♦ שבת נחמו ה'תשעט

דברי אלוקים חיים מרת רבינו הגה"ק זיע"א

ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר, ה' אלוקים אתה החילות וגו' אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן ההר הטוב הזה והלבנון.

הנה פרשה זו חלה תמיד אחרי ט' באב והרבה טעמים נאמרו בזה, ונראה לומר בפשטות, כי אחרי החורבן של בית המקדש, אין לנו שיעור רק התורה הזאת וכן גם התפילה שהם כאחד וכמו שאמרו ברמז שמעתתא (היינו תורה) צריכה צילותא (היינו תפילה) וחז"ל אמרו האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו וכן חז"ל אמרו המסיר אזנו משמוע תורה גם תפילתו תועבה, וכן כתוב ושלמה פרים שפתינו, שכל העוסק בתורה עולה וחטאת וכו' כאילו הקריב קרבן עולה וכו', ולכן קורין עשרת הדיברות בפרשה זו שבו כלול כל התורה כולה כידוע וכן מחבר כאן שמשא רבינו התפלל לה' שיוכל להיכנס לארץ ישראל, ולכן פתח הפרשה ב"ואתחנן", שהוא לשון תפילה וכמו שתרגם אנקלוס "וצלית" וכו'.

והנה המפרשים האריכו לתרץ את לשון "ואתחנן" שיכול היה לכתוב "והתפללתי" לה' וגם מה הוא הלשון "אל ה'" דמי לא יודע שמתפללים לה' כי יש איסור להתפלל לזולתו וגם לא למלאכי השרת ולשרפים וחיות הקודש והאופנים, חוץ מה' לבדו יתברך, וכמו שמובא בנוסח האני מאמין שרק להקב"ה לבדו יש להתפלל ואין להתפלל לזולתו, וגם צ"ע מה שכתוב "בעת ההוא" מה לשון בעת ההוא באיזה עת מדובר.

והנה רש"י הק' כתב שלשון "ואתחנן" הוא מלשון חנון שהוא לשון מתנה חנם, שמשא רבינו לא ביקש אלא מתנת חנם שכן הוא דרך הצדיקים שאין מבקשים אלא מתנת חנם מאת ה' יתברך, ועוד שזה אחד מעשרה לשונות של תפילה [ואלו הן שוועה, צעקה, נאקה, רינה, הצור, קריאה, נפול, פלול, פגיעה, מתנה]. ומה שכתוב בעת ההוא כתוב שהוא לאחר שכבש משה את ארץ חיסון ועוג דימה משה שכבר הותר הנדר, וסבר דמהני תפילה ולכן התפלל רק עכשיו.

ובמדרש רבא איתא שמשא רבינו התפלל תקט"ו תפילות לפני הקב"ה, כדי שיכנס לארץ ישראל שהוא כמנין ואתחנן, והנה במדרש לא מפורש מתי התפלל משה רבינו, אלו התפילות שיכנס לארץ ישראל, ובספר פני יהושע במסכתא ברכות (ל"ב) ביאר שמשא רבינו התחיל להתפלל ביום ט"ו באב שאז כלו מתי המדבר, ואז נאמר למשה נתתי בידך את סיחון, והיה סבור שהותר הנדר, ולכן התחיל להתפלל בכל יום מט"ו באב עד יום ז' אדר, בימי החול מלבד שבתות שאין יחד מתפלל על צרכיו, וכשתשוב ג' תפילות בכל יום מט"ו באב עד ז' באדר יוצא מכאן תקט"ו תפילות שהם כלות בז' באדר.

והנה בפסוק נאמר שאמר לו ה' למשה "אל תוסיף דבר אלי עוד בדבר הזה", וכתבו הספרים הק' שזה לרמז בענין זה דאילו היה משה רבינו מתפלל עוד תפילה אחד היה נענה, וכתב החתם סופר שאם היה מתפלל עוד תפילה היה מספר התפילות בגימטריא "ישר - לב" זה הוא מדריגה גבוהה יותר ואז היה נענה. **המשך בעמ' ב'**

דברות קודש מרת רבינו עט"ר שליט"א

ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום (ד' ד).
לכא' יש בפסוק לשון כפולה, הן השם והן אלוקים.
והרי ה' היא מידת רחמים ואלוקים מידת הדין וכן מובא שה' מרמז על מצות עשה ואלוקים על מצות לא תעשה.
ואפ"ל דבא לומר דכל מי שהוא דבוק בהשי"ת, הן במצות עשה והן במצוות לא תעשה וכן נשאר בדבקות הן כשרואה רחמים וחסדים והן כשהוא רואה לפניו את מידת הדין, הרי אז מובטח לכם שחיים כולכם, ולא ינזקו משום נגע ומחלה.

ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עץ ואבן, ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך? (ד, כט)
רבינו האור החיים הקדוש, מחדש חידוש גדול, שלמרות שכתוב בגמרא, שעל עבירות חמורות של עריות או עבודה זרה, אי אפשר להתכפר בתשובה לבד, וצריך גם יסורים ומיתה, כדי לכפר לגמרי, כל זה רק כשעושים תשובה מיראת העונש, אבל כשעושים תשובה מאהבת ה', אין צורך לכלום. כי זה הופך להיות מצוות על ידי התשובה, ועל 'מצוות' אין לתת יסורים. ובזה מפרש רבינו הקדוש את הפסוקים הנאמרים בפרשת ואתחנן 'ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עץ ואבן, ובקשתם משם את ה' אלקיך, ומצאת, כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך'. כלומר שאפילו אם עבדתם עבודה זרה, ותחליטו לחזור בתשובה, אז יספיק 'ובקשתם משם את ה' אלקיך', דהיינו תשובה בלי יסורים. והטעם לכך 'כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך' שאתה עושה תשובה מאהבה בכל לב ונפש, ולא מיראה.

ובספר 'בני יששכר' כתב: 'הרב הגדול מורנו חיד"א זל"ה כתב בשם גדולי הקדמונים, שארבעה חילוקי כפרה שאמרו בגמרא אינם אלא רק למי שחזר בתשובה מיראה, אבל מי שחזר בתשובה מאהבה, אין צריך לארבעה חילוקי כפרה, והכל מתכפר לו בתשובה לבד. ומסיים: 'ולא נודע לי מקומו איה בדברי הקדמונים, וסוגיות הש"ס לא נודעו במסילות הללו, אבל כיון שפסק כן רב מובהק בדורו בבית דין של מטה, פוסקין כן להלכה בבית דין של מעלה'.

ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך (ד, כט) ומצאת' הוא לשון יחיד, אפשר לומר כי יש כמה קטרוגים בעליית התפלה, ואולם אם יש צדיק אחד שתפלתו ראוי לעלות שאין בה שמץ דופי, אגב תפלת הצדיק יעלו גם יתר התפילות, כי הצדיק בתפלתו בוקע חלוני רקיע עד שיש מעבר לכל התפילות, לכן אמר 'ובקשתם' כולם, 'ומצאת' על ידי היחיד, 'כי תדרשנו' נשמעו על ידו כל התפלות, כמו שאמרו בשרה (בראשית רבה נג, ח) הרבה עקרות נפקדו עמה. (מלוא העומר) כמו"כ כתב הבן איש חי (בניהו בן יהודה ברכות ה) "כי על הרוב אין תפלתו של האדם שלימה מצד הכוונה, אך נשלם חסרונה מחמת הצטרפות שלה עם תפילות הצדיקים שהם שלימות, והם מושכים תפילות החלשים, כמו ספינה של אש [-קיטור] שמושכת עמה ספינה פשוטה, ולכך זה שאין לו חפץ ורצון בחיבור ואחדות, אז מידה כנגד מידה תפילתו לא תהיה מצטרפת עם תפילות צדיקים השלמים, ונבדלת ונפרדת מהם, ואז יוכר חסרונה ואין בה כח לעלות". ורבי יהונתן אייבשיץ כתב (יערות דבש ח"א סוף דרוש ט): "אם כן כל התפילות סובבות לתפילתן של צדיקים, ומתדבקות בתפילתן, והוא [-הצדיק] שאין מסך מבדיל בינו לבין השם, על ידי תפילתו גם תפילת אחרים עולה... ועל ידי תפילתם גם תפילת אחרים עולה".

משא"כ שהתפלל רק תקט"ו תפילות שהוא בגימטריא "ישראל" עם השם הוי"ה, ולכן לא נענה. אלא שמשה לא התפלל עוד תפילה כי ה' ביקש זאת ממנו, והקב"ה גזר ומשה מקיים.

רואים מזה מעלת התפילה ושלא יתייאש אדם מן התפילה, ויחשוב בפעם הזה ובכל פעם שרואה שלא נענה, שאולי אם יתפלל עוד פעם יקבלו תפילתו, וכתבו הספרים הק' שכל בקשה להשם יש מספר תפילות שצריך אדם לבקש שיענה ולכן לא יאמר האדם מה יועיל לי עוד תפילה כי מי יודע אולי התפילה הזו היא יועיל.

ובספר חיים ושלוה להרה"ק ממונקאטש זי"ע כתב מזה מוסר השכל נגד הטועים שחושבים שלא להרבות בתפילה על הגאולה השלימה, באמרם כי מה יתן ומה יוסיף תפילתינו על התפילות שאנו מתפללים בכל יום בתפילת שמונה עשרה על הגאולה ועדיין לא נושענו.

והנה אנו רואים שאם משה רבינו ע"ה היה מתפלל עוד תפלה אחת היה נענה, וכיון שאלינו לא נאמר חלילה רב לך מלהתפלל עוד, ולכן מי יודע כמה אלפי אלפים תפילות יצטרכו להגאולה השלימה וכמו שכתוב (ישעי' נ"ו) כי ביצי בית תפילה יקרא וגו' ופירושו שהכוונה שיהיה נבנה בית המקדש מתפילות ישראל, ומי יודע כמה מספר רק יצטרכו להתפלל על זה, על כן בודאי שהוא מצוה רבה להתפלל לה' על ככה, דאולי בריבוי התפילות אולי ימצאו פעם אחת בעת רצון שהוא מסוגל להענות ונזכה להגאולה השלימה בקרוב במהרה דין עכ"ל הק'.

התנאים לקבלת התפילה

ועתה נביא את דברי קודשו של האור החיים הק' שכתב לפרש הכתוב באומרו ואתחנן אל ה' שיש ד' תנאים הצריכין לקבלת התפילה, תנאי הראשון שיתפלל כעני הדופק על הפתח כדרך שאומרו שלמה המלך במשלי "תחנונים ידבר רש" תנאי השני שיבקש ממקור הרחמים, ותנאי השלישי שיבקש בזמן התפלה דרך שאמרו דוד בתהילים "ואני תפילתי לך ה' עת רצון" ותנאי הרביעי שתהיה תפילתו מפורשת ולא תהיה סובלת התפילה פירוש בלתי הגון, והוא מה שנתכוין משה במאמרו כאן ואתחנן שהוא לשון תחנונים זה נגד התנאי השני, ומה שכתב "בעת ההוא" פירוש בעת הידועה לקבלת תפילה שהוא עת רצון, כי מי יודע מה הוא עת רצון אם לא משה זה כנגד התנאי השלישי, ומ"ש "לאמר" פירוש שמשה פירש היטב דבריו שלא יהיה משמע מדבריו דבר שהוא בלתי הגון זה כתנאי הרביעי עכ"ל.

עצה וסגולה לקבלת התפילה

ונראה בעז"ה להוסיף לדבריו הק' שאפשר לומר מש"כ "אל השם" שכתבו הספרים הק' עצה לקבלת התפילה של אדם בעת צרה שיבקש על צרת השכינה הק' כביכול שהשכינה הק' מצטער על צרות ישראל וכדכתיב "ענימו אנכי בצרה" ולכן יכול הוא להענות ולכן אפשר לומר שמשה רבינו התפלל ואמר לד' יתברך שמכיון שיש לי צער שאיני יכול להיכנס לארץ ישראל ואם כן נמצא שגם כביכול השם יתברך מצטער ולכן התפלל משה על צרת השכינה ואז סבר הוא להוושע גם כן.

וגם אפשר לומר שיש עוד סגולה לומר להשם יתברך שהתפילה שהוא מתפלל לה' אף שהוא לצורך עצמו מכל מקום סוף כל סוף יבוא מזה כבוד השם יתברך, שיהודי הנתון בצרה, אינו יכול לעבוד את ה' כמו שצריך מחמת הצער שיש לו, ואם אדם יאמר בתמימות לה' יתברך, ויבקש שה' יעזור לו ובכן הוא מבטיח ללמוד יותר טוב ולהתפלל ביתר כוונה ויעשה המצוות ויקיים כל התורה כולה אם הוא יושע, אז בוודאי ה' יושע.

זה שביקש משה ואמר ואתחנן אל ה', כלומר לצורך השכינה שלא יהיה בצער. ועוד "אל ה'" שיצא מזה אך טוב להשם יתברך, אם משה יכנס לארץ ישראל ויבנה בית המקדש ויהיה התיקון השלם, אבל השם יתברך לא נענה למשה זה מהנסתרות לה' אלוקיניו שהיה צריך להיות כך כידוע.

קבלת עול מלכות שמים

והנה בפרשה שלנו, יש גם כן פרשת שמע שבק"ש שהוא קבלת עול מלכות שמים, ואפשר לומר שהפסוק כתבו דוקא

בפרשה זו של ואתחנן שהוא מרמז על התפילות שאדם מתפלל לה' בכל יום, ואף שיש בזה מחלוקת בין הרמב"ם ושאר פוסקים, אם זה חיוב מן התורה או שרק מדרבנן, אבל לכו"ע בעת הצרות ח"ו שיש לאדם בין ביחיד ובין בציבור שיש חוב להתפלל להשם יתברך, ולא לומר שמקרה הוא הצרה הזאת אלא שידע שהכל מן השמים ועליו לשוב בתשובה ובכך ישמע ה' את תפילתו ויושיע אותו מצרותיו ברחמים ובחסדים גדולים.

וגם מחזר בפרשה זו העשרת הדיברות שהוא כולל כל התורה כולה וכו"ל, ולכן אפשר לומר שגם כן יש בפרשה שלנו ענין של קבלת עול מלכות שמים על ידי קריאת שמע לומר שזה הוא העיקר הכל לקבל עול מלכות שמים עלינו ועל דורותינו, ובכן נבקש שה' ירחם עלינו בימים הגדולים האלו של פרשיות של שבע נחמתא, שה' מנחם את כלל ישראל ומבטיח לנו שיבנה לנו את בית המקדש במקומו ונקריב שם את כל הקרבנות כולם לרצון לפני אדון כל, ויהיה רצון שנזכה לזה במהרה ממש מתוך רחמים וחסדים מגולים אמן ואמן.

נחמו נחמו עמי יאמר אלוקים (הפטרה)

ועתה נדבר קצת מההפטרה של פרשתינו, שהוא הראשונה משבע הנחמות שהתנבא הנביא ישעיה' בדברי נחמה על הגאולה, ופתח ואמר "נחמו נחמו עמי יאמר אלוקים, דברו על לב ירושלים וקראו אליהו, כי מלאה צבאה כי נרצה עונה, כי לקח ה' מיד ה' כפלים בכל חטאתיה. והקשו בספרים הק' על כפל לשון "נחמו נחמו" וגם מש"כ כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטותיה למה כפליים, ולא סגי פעם אחת, וכתבו המפרשים שהנבואה הזאת אמר ה' אל הנביאים שינחמו את עם ה' שהם עמי, וכפל המילה נחמו שהוא יורה על החזק שבדבר.

ורש"י פירש שהכוונה שה' אומר נחמו אתם נביאי, את עמי תנחמו. ומש"כ כפליים מביא בשם תרגום יונתן שהכוונה כאילו לקחה ישראל כפליים בכל חטותיה, ולפי פשוטו כתב רש"י כי באמת לקחה פורענות כפליים ואם תאמר האיך מידתו של הקב"ה לשלם לאדם כפליים בחטאו, תירץ שמצינו כן מקרא מלא בירמיהו (טז, יח) שכתוב: ושלמתי ראשונה 'משנה' עונם וחטאתם, ע"כ. וגם במדרש כתוב חוטאה בכפליים ולכך לוקחה בכפליים והנחמה הוא גם כן כפליים ע"ש.

ולכאורה צריכין להבין למה מידתו של הקב"ה כן, הוא לשלם כפליים בכל חטא וחטא, ולענ"ד נראה לומר בעזרת השם, על פי מה שכתוב בשם הגר"א מוילנא זצ"ל שאמר על מה שכתוב בפרקי אבות "לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון" דמה הוא לשון דין וחשבון, או דין או חשבון, ואמר שהכוונה שאם אדם עושה ח"ו עבירה מקבל על זה "דין" ועונש אבל זה לא מספיק אלא עושים בשמים "חשבון", כלומר שהוא משלם על זה, למה עשה כזאת, ובשעה שהיה יכול לעשות מצוות וללמוד תורה והוא עשה בשעה הזו עבירות ח"ו, ולכן יוצא שזה כפליים בכל חטא וחטא, הראשונה בשביל שעשה עבירה בעצמה ועל זה מקבל עונש, ואחר כך מקבל עונש על החשבון שעשו לו בשמים, על הזמן שעשה את העבירות, שבאותו הזמן יכול היה לעשות מצוות ומעשים טובים, ויוצא לנו לפי זה שבכל חטא יש כפליים עונש, ולכן שפיר אמר הנביא כפליים בכל חטותיה ולכן בנחמה כתוב נחמו נחמו כפליים דמכיון שקיבל עונש כפליים צריך גם הנחמה כפליים, זה לכאורה כפתור ופרח בעז"ה.

זה הכל לפי מה שכתב הגר"א שיש בכל עבירה ב' עונשים ולכן הנחמה הוא ג"כ כפול. והנה ראיתי בספר ברך משה (להאדמו"ר מסאטמאר זצ"ל) שהביא את דברי הגר"א הנ"ל, והוסיף לומר דבר נפלא שגם אם אדם מישראל מקיים מצוה שבתורה או הוא לומד תורה מקבל הוא שכר כפליים, אחד משום שעשה המצוה או למד תורה, והשניה משום שבאותו הזמן שעשה המצוה היה יכול גם לעשות עבירה ח"ו, כי הבחירה הוא בידי אדם, ולכן השם יתברך משלם לו כפליים אחד משום שעשה המצוה ואחד בשביל שלא עשה העבירה באותו זמן אלא עשה מצוה, זה לכאורה כל שכן שהרי מידה טובה מרובה, ובאם בעבירה שעשה הוא מקבל עונש כפליים לפי הנ"ל בשם הגר"א משום שיכול היה לעשות מצוה באותו זמן של העבירה, אם כן כ"ש בעשה מצוה מקבל שכר גם על מניעת העבירה שיכול היה לעשותו באותו העת ע"כ.

כְּפִינֵי חַיִּים

ואתחנן אל ד' בעת ההוא לאמר (ג'-כ"ג).

רמז לנו מרע"ה בתבית ואתחנן אל הוי"ה בעת ההוא שהוא בגימטריא לימוד התורה הכנעה וצדק"ה, ואח"כ יתפלל, זהו 'ואתחנן' רומז על הכנעה - מתנת חיים, 'אל ה' רומז על צדקה כדכתיב (משלי י"ט) מלוה ה' חונן דל, 'בעת ההוא' רומז על תורה כדאמרו (שבת ל"א) קבעת עתים לתורה, ואח"כ 'לאמר' יתפלל אמירה זו תפילה כמש"כ אמרו בלבבכם.

(רבינו החוקי חיים זי"ע)

ואתם הדבקים בה' אלקיכם גו' (ד-ד)

וצריך להבין למה כתוב בשני שמות בה' אלקיכם היה לו למימר ואתם הדבקים בה' ותו לא. ולפי דברינו הנ"ל יובן היטב כי אלקים בכל מקום הוא דין וצמצום. זהו ואתם הדבקים בה' אלקיכם דהיינו אפילו כשהוא מצומצם אצליכם כשנפלתם ממדריגתכם אף על פי כן אתם דבקים בהשם יתברך באמצעות כי הלא חיים כולכם היום ומי הוא החיות שלכם הלא הוא יתברך שמו ויתעלה זכרו.

(מאור עיניים - יתרו)

ועתה ישראל שמע אל החוקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם וכו'. (ד-א) וי"ל דהנה דחז"ל (מכות כ"ד ע"א) בא חבקוק והעמידן על אחת שנא' וצדיק באמונתו יחי, ומזה דכל המצות והדינים נכללו באמונת היחוד שהוא אנכי ה' אלהיך, זהו הכוונה, ועתה ישראל שמע אל החוקים ואל המשפטים אשר "אנכי" מלמד אתכם, שכולם נכללו ולומדים אותם מאנכי ה' אלהיך, שהוא אמונת היחיד.

(שארית מנחם)

וידעת היום והשבות אל לבבך. (ד, לט)

יש לדקדק הוה ליה למכתב והשבות אל לבבך וידעת כי ה' הוא האלוקים, ומה זה הלשון הקודם לזה וידעת היום, אם כן משמע שיש ידיעת ה' גם קודם והשבות אל לבבך, וכן מובא בתיקוני זוהר (הקדמה ו) שבלתי ידיעת ה' אי אפשר לתקן פגמיו, ולזה אמר הכתוב קודם וידעת היום שהיא הידיעה קודם התשובה, ואחר כך והשבות אל לבבך שהוא עצם התשובה ואחר תדע כי ה' הוא האלוקים.

(טהרת הקודש)

ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת אשר אנכי נותן לפניכם היום (דברים ד, ח).

הנה התורה הקדושה מחולקת לשני מיני מצוות, ישנם חוקים, אשר הם בלא טעם ואינם מובנים לשכל האנושי, וישנם משפטים, אשר הם מילתא בטעמא ומובנים גם על פי השכל האנושי. וכמו כן ישנם בכלל ישראל שני מיני צדיקים, הא' אשר דרכיהם ומנהגיהם טמירים ונעלמים מהבנת המוני העם, והם נקראים בבחינת 'חוקים', והב' אשר דרכיהם ומנהגיהם מובנים לכל, והם נקראים בבחינת 'משפטים'.

זהו שאמר הכתוב ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים, רוצה לומר שיש לו צדיקים בבחינת 'חוקים' ו'משפטים', ככל התורה הזאת וגו' כמו שהתורה מחולקת לחוקים ומשפטים, כך גם הצדיקים.

(הרה"ק ר' מרדכי מנדבורנא זי"ע)

נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם וכו' כי לקחה מיד ה' כפלים וכו'. להתבונן ענין הבטחתו לישראל נחמה כפולה, גם בנחמה הזכיר אלקיכם ובעונש אמר לקחה מיד הוי"ה רחמים, וגם כפלים אינו מובן, וכי ס"ד וכו', ודברי המפרשים ידוע, ונ"ל דהנה בעונש בעוה"ר גם מדת הרחמים הסכים למדת הדין, ונקרא על ידי זה עונש כפול, על כן בנחמה ב"ב יהיה בהיפך שגם מדת הדין יסכים למדת הרחמים, לזה נקרא נחמה כפולה, והוא מדה כנגד מדה כי בעת העונש לקחה מיד הוי"ה שגם מדת הרחמים הסכים למדת הדין ולזה נקרא כפלים, על כן בעת הנחמה ינחמו בכפלים נחמו נחמו יאמר אלקיכם, שגם מדת הדין יסכים לחסד במהרה בימינו אמן:

(רביה"ק הבני יששכר זי"ע, מאמרי חדשי תמוז אב - מאמר ה)

עובדות חיים

ונשמרתם מאד לנפשותיכם (ד' - ט"ו)

מסופר על הרה"ק בעל חידושי הרי"ם מגור זיע"א, שנכנס פעם לבית מדרשו סמוך לעלות השחר, ומצא שם אחד מחסידיו כשהוא יושב ומעיין בספר. התבונן הרבי בפני החסיד השוקד על תלמודו, לאחר שהבין שהלה לא ישן כל הלילה. לחש על אזנו, מה ראית להתנזר כל הלילה משינה, הרי התורה ציוותה עלינו 'ונשמרתם מאוד לנפשותיכם', וחלילה לנו לגלות שקדנות יתרה על חשבון בריאות הגוף, שהיא היסוד לבריאות הנפש. השיב החסיד בתמימות, לא מחמת שקדנות יתרה נשארתי כל שעות הלילה בבית המדרש, אלא מצוי כאן אדם היושן על גבי הספסל, ושולי גלימתי נתקפלו תחת ראשו, חששתי אפוא למשוך את גלימתי מתחתיו שמא אעיר אותו משנתו, ומשום כך נשארתי יושב על מקומי במשך כל הלילה.

וידעת היום והשבות אל לבבך (ד-לט)

פעם אחת בשבת פרשת ואתחנן ישב הרב הישיש מצפת רבי אפרים שרגא וייגוט זצ"ל בעת עריכת הטיש (שולחן הטהור) של הרה"ק הבית ישראל זצ"ל, הגיד הרה"ק הבית ישראל זצ"ל תורה, וקרא בקול את הכתוב (ד-לט) וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלוקים בשמים וממעל ועל הארץ מתחת אין עוד מלבדו, והוסיף משמו של הרבי מקוצק זצ"ל כי 'א' ין עוד' פירושו, אין עוד שום ידיעה אחרת בעולם מלבד זו.

לפתע ניתר הרב הצפתי ממקומו לעיני כל הקהל, אחוז כולו אש התלהבות ודביקות, והכירו על פניו עד היכן הדברים מגיעים, וכמה הסעירו הדיבורים הקדושים את רוחו ונפשו.

(פאר ישראל ח"א עמ' רפו)

כבד את אביך ואת אמך (ה, טז)

נכנס יהודי אל רבה של ירושלים רבי שמואל סלנט זצ"ל, ובפיו שאלה כואבת, בניו הגרו לאמריקה ורחמנא ליצלן פרקו שם מעליהם על מצוות, מחללים שבתות ואוכלים נבלות וטרפות, והנה הם שולחים כסף לתמוך בו, האם כספם מותר. השיב לו רבי שמואל סלנט, לפי דבריך רק מצוה אחת נשארה עדיין בידם, מצות כבוד אב, האם גם אותה ברצונך לשלול מהם?!

(דמויות הוד)

ובכל מאודך (ו'ה')

מסופר כי הרבי רבי זושא מהנאפולי זצוק"ל בא פעם לעיר אחת ושאל את אנשי המקום אם יש בעיר אחד שיוכל ליתן נדבה, ואמרו שכולם עניים, אולם יש אחד עשיר גדול וכגודל עשירותו כך גודל קמצנותו, שאינו נותן אף פרוטה אחת, ואמר שרוצה ללכת אליו, ובא אליו ולא רצה ליתן כלום.

אמר הרבי ר' זושא שעכשיו נתבאר לו מאמרם של חז"ל על מה הכתוב 'בכל מאודך', יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו (ברכות סא:), וקשה האיך יתכן שיש אדם שכשיבוא אליו רוצח שמאיים להרגו אם לא יתן לו כספו, והאיש יהיה מוכן ליהרג ולא יתן כלום מכספו, וההסבר הוא שהנה איש שכזה שאינו מוכן לתת אפי' פרוטה לצדקה, ועליו כוונת חז"ל שממונו חביב עליו מגופו, דהנה כתיב (משלי י"ז) מלוה ה' חונן דל, שאם חונן דל מלוה להשם, ולאחר מכן יחזיר לו ה' וישלם לו, ואם אינו נותן צדקה סימן שאינו מאמין לה' שיחזירו, אבל כשהולך לישון מפקיד להשם נשמתו ומאמין שיחזיר לו מחר נשמתו, בעוד שעל ממונו אינו מאמין בהשם שיחזיר לו, ואכן על אדם שכזה ניתן לומר שממונו חביב עליו מגופו.

(זהב המנורה)

הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
מו"צ בק"ק קראלי ומח"ס גמ אני אודך

תפילת משה רבינו

אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת דרך החזקה... אעברה נא ואראה את הארץ הטובה. (דברים ג', כ"ד-כ"ה)

ופירש רש"י: "אתה החלות להראות את עבדך - פתח להיות עומד ומתפלל אף על פי שנגזרה גזירה. אמר לו ממך למדתי שאמרת לי (שמות ל"ב, י') 'ועתה הניחה לי', וכי תופס הייתי ברך? אלא לפתוח פתח, שבי היה תלוי להתפלל עליהם. כמו כן הייתי סבור לעשות עכשיו".

והקשו בספר מרפסין איגרי בפרשתנו, וז"ל: הלא אין הנידון דומה לראיה, שכן הראיה היא מחטא העגל בו חטאו כלל ישראל, ומחמתו נגזר הדין על כלל ישראל, ואילו הנידון הוא חטאו של משה, שהיה חטא של יחיד, ומחמתו נגזר הדין על היחיד, וכבר שנו חכמים במסכת ראש השנה (י"ח ע"א) כי גזר דין של ציבור למרות שנחתם - נקרע, מה שאין כן גזר דין של יחיד, מכיון שנחתם שוב לא נקרע, עכ"ל.

א) ותירצו שם בשם הרב שאול ברוכמן שליט"א, וז"ל: אכן, משה רבינו ידע כי גזירה שנגזרה על היחיד ונחתמה, שוב אין היא נקרעת, אלא שמשם חשב שהגזירה היא רק על כך שהוא לא ינהיג את עם ישראל אל הארץ הטובה. אך אין כל מניעה ויסתירה לכך שהוא לא יוכל להיכנס אל הארץ ולזמן מה, טרם יבואו עם ישראל לנחול את הארץ ולהשתקע בה.

לכך ביקש משה "אעברה נא ואראה את הארץ הטובה", בלשון ראייה בעלמא - לתקופה קצרה שלא על מנת להשתקע שם. וכמבואר במסכת סוטה (דף י"ד ע"א): "דרש רבי שמלאי מפני מה נתאוהו משה רבינו להיכנס לארץ ישראל, וכי לאכול מפריה הוא צריך, או לשבוע מטובה הוא צריך, אלא כך אמר משה הרבה מצוות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בארץ ישראל, אכנס ויבואו עם ישראל לנחול את הארץ ולהשתקע בה".

הרי שיעקר בקשתו של משה הייתה שיותר לו להיכנס אל הארץ לזמן מה, כדי לזכות לקיים את המצוות התלויות בארץ, ומיד אחר כך יצא הוא מן הארץ למדבר וימות שם, ויהושע ינחיל לעם ישראל את הארץ הטובה.

נמצא לפי זה, שמשם לא ניסה לקרוע ולהפך את הגזירה שנגזרה עליו שהוא ימות במדבר, ולא ינחיל לעם את הארץ, ולכך אמר לקב"ה, סבור הייתי לעשות מה שעשיתי בחטא העגל - לעמוד ולהתפלל. עכ"ל.

ב) עוד תירצו שם בשם הרב אברהם חיון שליט"א, וז"ל: יתכן שכוונת חז"ל כי "גזר דין שנגזר על היחיד ונחתם, שוב אינו נקרע", הוא רק בלא תפילה, אך אם היחיד מתפלל, יכול הוא בכח התפילה לקרוע את דינו אף לאחר שנחתם. מה שאין כן גזר דין של ציבור יכול להיקרע, אף אם הציבור לא יתפלל על כך. עכ"ל.

ג) עוד תירצו שם בשם הרב ב' ז'ק שליט"א, וז"ל: בגמרא במסכת תענית (דף ט' ע"א), מבואר, כי תפילת משה רבינו נחשבת כתפילת רבים, מאחר ועבור רבים הוא היה מתפלל.

ולפי זה יתכן, כי גם גזירה שנגזרה על משה רבינו לא נחשבת כגזירה על היחיד, אלא כגזירה על הציבור, ולכן חשב משה שבכח תפילה יכול הוא לקרוע את גזר דינו, שהרי גזר דין של ציבור אף אם כבר נחתם - נקרע. עכ"ל.

ד) עוד תירצו שם בשם הרב יחזקאל שיינפלד שליט"א, וז"ל: במדרש מובא, שאם משה רבינו היה נכנס לארץ ישראל, לא היה בני ישראל יורדים לגלות עוד לעולם. נמצא לפי זה, שהגזירה שמשם לא יכנס לארץ ישראל, הייתה גזירה על רבים - כל עם ישראל. עכ"ל.

ה) ואחי הגר אלעזר הכהן רבינוביץ שליט"א, תירץ, שיתכן שמשם סבר כרבי מאיר במסכת ראש השנה (דף י"ח ע"א) הסובר שאף גזר דין של יחיד, נקרע. ולכך התפלל בסוברו שאף גזר דינו לא להיכנס לארץ ישראל, יכול להיקרע, כשם שנקרע גזר דינם של ישראל בחטא העגל. עכ"ל.

ו) ולענ"ד י"ל בס"ד שאכן גזר דין שנגזר על היחיד, כיון שנחתם, שוב לא נקרע, ובכל זאת חשב משה ללמוד מחטא העגל, בו על ידי תפילה הצליח לקרוע את גזר דינם של כלל ישראל.

זאת מאחר נמשיה היה נשיא הדור, וכל הדור היה תלוי בו, וכמבואר בגמרא מסכת סנהדרין (ט"ז ע"ב), שמשם היה שקול כנגד שבעים הדיינים מהסנהדרין. לכן סבר משה שיש לו דין של רבים, וגזר דין שנגזר עליו, הוא כגזר דין של רבים, שאפשר לקרועו על ידי תפילה. והבן.

ז) עוד י"ל בס"ד שהנה בגמרא במסכת ראש השנה (דף ל"ב ע"ב), מובא "אין מזכירין זיכרון של יחיד". והקשטה הגמרא "וה' פקד את שרה, פיקדון דיחיד נינהו, ? כיון דאתי רבים מינה כרבים דמיא". מבואר בזה, כי יחיד שעתידי לציאת ממנו הרבה צאצאים, יש לו דין של רבים.

מעתה, מאחר ובגמרא בברכות (דף ז' ע"א) מבואר, כי ממשם רבינו יצאו צאצאים לרוב, יותר משישים ריבוא איש - וכמספר עם ישראל. אם כן משה היה לו דין של רבים, וגזר דינו יכול להיקרע, אף אם כבר נחתם על ידי תפילה, וכמעשה שהיה בחטא העגל. והבן.

ובכל מאודך" (ו, ה)

בכל ממונך (ברכות ט, ה). הסיפור הבא הוא סיפור שבשלב זה עדיין לא נגלה לעין כל השכר על ההתאמצות והדמים הרבים שהשקיע אותו יהודי. היהודי שעליו נסוב הסיפור שלפנינו גר בארה"ב. בחודש חשון תשע"ה השתוללה סופת שלגים בארה"ב, שלג רב כיסה את כל הרחובות והתנועה ממקום למקום היתה בלתי אפשרית, אנשים נתקעו בבתיהם זמן רב ואותו יהודי שכח את התפילין בבית הכנסת - המרחק מביתו לבית הכנסת היה קילומטר וחצי, אותו יהודי היה אובד עצות, הוא הביט דרך החלון בעצב וראה את ערמות השלג הנערמות בכבישים. המחשבה שהוא לא יוכל להניח תפילין זעזעה אותו. הוא התקשר לרב שלו ובקול נשבר סיפר לו שהוא שכח את התפילין בבית הכנסת. הרב חשב וחסב ולבסוף הציע לו לעשות השתדלות: להתקשר לעירייה ולבקש שבעזרת מפלסת שלג יפנו את השלג מביתו לבית הכנסת. הוא עשה כעצת הרב, התקשר לאותו עובד גוי, וכמובן - הגוי אמר לו שהוא יוכל לבצע את העבודה באופן פרטי. הוא ביקש מהיהודי שיתקשר אליו בעוד כמחצית השעה והוא יחזיר לו תשובה.

היהודי היה במתח רב הוא ספר את הדקות ולאחר חצי שעה התקשר לעובד העירייה. העובד שלח לו בפקס תרשים של תוואי הרחובות שבהם הוא יצטרך לעבור עם המפלסת שלג הוא אמר לו שהוא צריך להשקיע עבודה זמן רב כ- 3 שעות עבודה, וביקש על העבודה \$10,000. היהודי נדהם מהסכום. הוא ניסה להתווכח עם הגוי וניסה להסביר לו שהוא מבצע את העבודה באופן פרטי ושאל למה העלות כל כך יקרה. הגוי אמר זה הסכום שאני רוצה חה הכל. היהודי ניתק את השיחה והתקשר לרבו.

הרב שאל אם יש לו את הסכום הנ"ל - היהודי השיב בחיוב. הרב אמר לו תעשה מה שליבך אומר לך... היהודי חשב על כך ולבסוף אמר לעצמו הרי כתוב ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך אמרו חז"ל בכל מאודך = הכוונה אפילו נוטל את כל ממונך. אותו יהודי התקשר לגוי ואמר שהוא מסכים, הגוי ביצע את העבודה, פינה את השלג מביתו של היהודי ועד לבית הכנסת. הוא שילם על כך \$10,000. חשבתי לעצמי אנו כל בוקר קמים מניחים תפילין ולא צריכים לשלם על כך מאומה!... וודאי שהקב"ה יחזיר לו בכפל כפליים על הסכום שהוציא ושבשמיים מחשיבים לאותו יהודי כל הנחת תפילין שווה \$10,000.

כאשר האדם מקיים את מצוותיו יתברך מתוך אהבה אליו, מתוך רצון והשתוקקות שעל ידי מעשיו יהיה נחת רוח לפניו. כאשר ניגשים אנו למצוות ה' יתברך, מתוך הכרה שבכך אנו עושים רצונו ומקיימים דבריו, אנו עושים נחת רוח לפניו יתברך, והוא שמח ומתגאה בנו בפני מלאכיו ואומר: ראו בני זה האיק עושה את רצוני. הרי בוודאי שנחפש תמיד כיצד נוכל לעשות עוד ועוד מצוות. וכמו הבן האוהב את אביו, כשאביו יבקש ממנו דבר כל שהוא, הרי יעשה את רצונו בשמחה מרובה, ויוסיף כהנה וכהנה על ציוויו של אביו, והעיקר שאביו יהיה שמח בו. כך גם אנו, כשנכתוב בדברים אלו נעשה המצוות בשמחה בלי שום סרך של כפייה ועול כל שהוא, ואדרבה נוסף להדר במצוותיו כדי לעשות נחת רוח לפניו. (אמונה שלמה)

רוצים ישועה? יש לכם שמחה, אזכרה וכו'
תרמו בעין יפה וקחו חלק בהפצת המעיינות של
מרכז "אמונת חיים" קראלי
כתובת לתרומות תגובות ולקבלת הגליון
רח' דב גור 20/23 אשדוד טל. 08-8659931
באימייל: 3118494@gmail.com